

ΟΜΙΛΟΣ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ 3ου ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ (*)

ΟΜΑΔΑ Α΄

A1

α. «Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής» (1923)

Με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης (1923) ιδρύθηκε η Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Την αποτελούσαν έντεκα μέλη (τέσσερις Έλληνες, τέσσερις Τούρκοι και τρία μέλη-πολίτες ουδέτερων κατά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο κρατών) με αρμοδιότητα τον καθορισμό του τρόπου μετανάστευσης των πληθυσμών και της εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας των ανταλλαξίμων. [σελ. 152]

β. «Γενική Διεύθυνση Ανταλλαγής Πληθυσμών» (1924)

Το έργο της εκτίμησης της αξίας των εκατέρωθεν περιουσιών που εγκαταλείφθηκαν ανέλαβε η Μικτή Επιτροπή. Για να βοηθήσει το έργο της ελληνικής αντιπροσωπείας, στη Μικτή Επιτροπή συστάθηκε το 1924 η *Γενική Διεύθυνση Ανταλλαγής Πληθυσμών* που υπαγόταν στο Υπουργείο Γεωργίας. Για την αποτελεσματικότερη λειτουργία της, ιδρύθηκαν κατά τόπους *Γραφεία Ανταλλαγής Πληθυσμών*. [σελ. 160]

γ. «Οργανικός Νόμος» (1900)

Ένα σοβαρό ζήτημα, που αντιμετωπίστηκε με επιτυχία (από την πρώτη κυβέρνηση της Κρητικής Πολιτείας), ήταν το καθεστώς της τοπικής Εκκλησίας. Με τον Οργανικό Νόμο του 1900, δόθηκε λύση σε ακανθώδη εκκλησιαστικά ζητήματα, όπως ήταν η σχέση της Εκκλησίας της Κρήτης με το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η εκλογή Μητροπολίτη και Επισκόπων. Το βασικό σχήμα, που ισχύει με μικρές τροποποιήσεις έως σήμερα, είναι ένα καθεστώς ημιαυτόνομης Εκκλησίας, της οποίας ο Προκαθήμενος εκλέγεται από το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η Κρητική Πολιτεία εκδίδει το Διάταγμα της αναγνώρισης και εγκατάστασής του. [σελ. 208]

A2

1-β, 2-ε, 3-α, 4-γ, 5-δ

B1

α) Η ελληνική κυβέρνηση, μπροστά στο τεράστιο έργο της περίθαλψης και αποκατάστασης των προσφύγων που έπρεπε να αναλάβει, ζήτησε τη βοήθεια της Κοινωνίας των Εθνών (ΚΤΕ). Με πρωτοβουλία της ΚΤΕ, το Σεπτέμβριο του 1923 ιδρύθηκε ένας αυτόνομος οργανισμός με πλήρη νομική υπόσταση, η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (ΕΑΠ), με έδρα την Αθήνα. Βασική αποστολή της ήταν να εξασφαλίσει στους πρόσφυγες παραγωγική απασχόληση και οριστική στέγαση.

β) Η ελληνική κυβέρνηση διέθεσε στην ΕΑΠ τα εξής:

- τις ιδιοκτησίες των Τούρκων ανταλλαξίμων και των Βουλγάρων που εγκατέλειψαν την Ελλάδα, κτήματα του Δημοσίου, κτήματα που απαλλοτριώθηκαν με την αγροτική μεταρρύθμιση και μοναστηριακή γη (συνολικά πάνω από 8.000.000 στρέμματα).
- το ποσό από δύο δάνεια (1924, 1928) που είχε συνάψει η ελληνική κυβέρνηση στο εξωτερικό,
- οικόπεδα μέσα ή γύρω από τις πόλεις για την ανέγερση αστικών συνοικισμών,
- το τεχνικό και διοικητικό προσωπικό του Υπουργείου Γεωργίας και του Υπουργείου Προνοίας και Αντιλήψεως. [σελ. 153]

B2

Οι ξένοι Ναύαρχοι αναχώρησαν την επομένη (10 Δεκεμβρίου 1898) και αμέσως άρχισε με γοργούς ρυθμούς το δυσχερές έργο της οργάνωσης του νέου πολιτικού σχήματος, που ονομάστηκε Κρητική Πολιτεία. Ορίστηκε μια 16μελής Επιτροπή από 12 χριστιανούς και 4 μουσουλμάνους, για να εκπονήσει το σχέδιο του κρητικού συντάγματος, ενώ παράλληλα προχώρησαν οι πολιτικές πράξεις, χωρίς χρονοτριβή. Έναν ακριβώς μήνα μετά την εγκατάσταση του Ύπατου Αρμοστή, δημοσιεύτηκε το πρώτο σημαντικό διάταγμα «Περί συγκροτήσεως της Κρητικής Συνελεύσεως» και αμέσως προκηρύχθηκαν εκλογές για την ανάδειξη πληρεξουσίων. Στις εκλογές αυτές αναδείχθηκαν 138 χριστιανοί και 50 μουσουλμάνοι πληρεξούσιοι και η Κρητική Βουλή άρχισε τις εργασίες της στις 8 Φεβρουαρίου 1899.

Το Σύνταγμα της Κρητικής Πολιτείας, που συντάχθηκε κατά το πρότυπο του ισχύοντος τότε ελληνικού συντάγματος, αφού εγκρίθηκε από το Συμβούλιο των Πρέσβων των Προστατίδων Δυνάμεων στη Ρώμη, τέθηκε αμέσως σε εφαρμογή. Λίγες ημέρες αργότερα συγκροτήθηκε και ορκίστηκε η πρώτη κυβέρνηση της Κρητικής Πολιτείας, στην οποία Υπουργός Δικαιοσύνης ορίστηκε ο Ελευθέριος Βενιζέλος. [σελ. 206-207]

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Γ1

[σελ. 165-166, Σε γενικές γραμμές ... νέα πατρίδα τους]

Σε γενικές γραμμές υπήρχε διαφορά νοοτροπίας και ιδιοσυγκρασίας μεταξύ προσφύγων (της Μικρασιατικής καταστροφής) και γηγενών. Οι γηγενείς αναφέρονταν συχνά στο ήθος των προσφύγων (κυρίως των αστών), στη ροπή τους για διασκέδαση και την κοσμοπολίτικη συμπεριφορά αυτών και των γυναικών τους. Οι πρόσφυγες από τη μεριά τους μιλούσαν για το

χαμηλό μορφωτικό και πολιτιστικό επίπεδο των ντόπιων και πρόβαλλαν την ελληνικότητά τους, την οποία οι ντόπιοι συχνά αμφισβητούσαν, γεγονός το οποίο επιβεβαιώνεται στο Κείμενο Α του Γ. Γιαννακόπουλου, όπου μάλιστα αναφέρεται ότι η ενσωμάτωση των προσφύγων ήταν δύσκολη υπόθεση και δημιούργησε αντιθέσεις με τους γηγενείς σε όλους τους τομείς.

Η διάσταση προσφύγων και γηγενών εκφράστηκε κυρίως:

- Στην οικονομική ζωή. Υπήρχε ανταγωνισμός στην αγορά εργασίας, στην ιδιοκτησία της γης και σε άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Σύμφωνα με το Κείμενο Α οι ιστορικές γνώσεις επιβεβαιώνονται καθώς η ένταξη των προσφύγων στην οικονομική ζωή δημιούργησε έντονο ανταγωνισμό με τους γηγενείς στην κατάληψη θέσεων στον εργασιακό τομέα και στην επιχειρηματικότητα με αποτέλεσμα την εμφάνιση ορισμένων συγκρουσιακών καταστάσεων.

- Στην πολιτική ζωή. Πριν ακόμη από την παροχή στέγης και εργασίας, οι πρόσφυγες απέκτησαν την ελληνική ιθαγένεια και πολιτικά δικαιώματα. Εντάχθηκαν στο κόμμα του Βενιζέλου τόσο ως ψηφοφόροι όσο και ως πολιτευτές, βουλευτές και υπουργοί. Οι αντιβενιζελικοί και ο αντιβενιζελικός τύπος καλλιεργούσαν το μίσος εναντίον τους. Οι ανωτέρω πληροφορίες αποδεικνύονται στο Κείμενο Α, όπου αναφέρεται ότι η υποστήριξη των βενιζελικών από τους πρόσφυγες τους ενέταξε υποχρεωτικά μέσα στις συνθήκες του Εθνικού Διχασμού. Οι αντιβενιζελικοί συντηρούσαν τις ανησυχίες των Παλαιοελλαδιτών απέναντι στους πρόσφυγες, οδηγώντας τους μάλιστα σε μίσος και βίαιες ενέργειες κατά των προσφύγων. Ιδιαίτερα από το 1933 που η αντιβενιζελική παράταξη ανέλαβε τη διακυβέρνηση του κράτους, η εχθρότητα και η βιαιότητα προς τους πρόσφυγες απέκτησε θεσμική κάλυψη. Επίσης, το Κείμενο Β που είναι απόσπασμα από το φύλλο της 19^{ης} Ιουλίου 1928 της εφημερίδας «Καθημερινή» και επιβεβαιώνει τα ιστορικά δεδομένα, τονίζει ότι οι ηγέτες της αντιβενιζελικής μοναρχικής παράταξης υποστήριζαν πως, ενώ κατανοούσαν τη δυσχερή κατάσταση των προσφύγων, δεν επιθυμούσαν ο προσφυγικός κόσμος να συμμετέχει ούτε στις εκλογές ούτε και στη διοίκηση της χώρας.

- Στην κοινωνική ζωή. Οι πρόσφυγες που κατοικούσαν στους συνοικισμούς ήταν απομονωμένοι, δεν είχαν συχνές επαφές με ντόπιους και προτιμούσαν να συνάπτουν γάμους μεταξύ τους. Δεν συνέβαινε το ίδιο με τους πρόσφυγες που εγκαταστάθηκαν μέσα στις πόλεις ή τα χωριά. Ο χώρος εργασίας, το σχολείο, η εκκλησία και κυρίως η γειτονιά έδιναν ευκαιρίες επικοινωνίας με τους ντόπιους. Σιγά-σιγά άρχισαν να συνάπτονται μικτοί γάμοι, που με την πάροδο του χρόνου γίνονταν όλο και περισσότεροι.

Η αντίθεση μεταξύ προσφύγων και γηγενών, σε ελάχιστες περιπτώσεις πήρε τη μορφή ανοικτής σύγκρουσης. Ο όρος «πρόσφυγας», όμως, είχε στην κοινή συνείδηση υποτιμητική σημασία, για πολλά χρόνια. Η διαχωριστική γραμμή μεταξύ προσφύγων και γηγενών έπαψε να υπάρχει μετά τη δεκαετία του 1940. Το Κείμενο Α αναφέρεται στις παραπάνω πληροφορίες καθώς η διάσταση στην κοινωνική ζωή εκδηλωνόταν σε καθημερινή βάση στη διάρκεια του Μεσοπολέμου. Η αντίθεση μεταξύ των δύο πλευρών οδηγούσε στην υποτίμηση και την περιθωριοποίηση των προσφύγων μέχρι και μετά τα γεγονότα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Αλλά και από πιο πριν οι πρόσφυγες πρώτης γενιάς και αργότερα τα παιδιά και τα εγγόνια τους συμμετείχαν σε όλες τις δραστηριότητες στη νέα πατρίδα τους.

ΘΕΜΑ Δ1

[σελ. 168-169, Η άφιξη των προσφύγων ... ενδυμάτων]

Το προσφυγικό ζήτημα, ως συνέπεια της Μικρασιατικής καταστροφής, αποτέλεσε για την Ελλάδα ένα οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό και πολιτιστικό ζήτημα μεγάλης σπουδαιότητας, με επιπτώσεις σε όλους τους τομείς της ζωής του νεοελληνικού έθνους. Πάντως, για ένα διάστημα η άφιξη των προσφύγων φαινόταν δυσβάστακτο φορτίο για την ελληνική οικονομία. Μεσοπρόθεσμα όμως αυτή ωφελήθηκε από την εγκατάσταση των προσφύγων.

Η άφιξη των προσφύγων αναζωογόνησε και τη βιομηχανία με νέο, ειδικευμένο και φθινό εργατικό δυναμικό, με τη διεύρυνση της καταναλωτικής αγοράς και με τη δράση ανθρώπων με επιχειρηματικές ικανότητες. **Οι πληροφορίες επιβεβαιώνονται από το Κείμενο Α του Γ. Γιαννακόπουλου, όπου αναφέρεται ότι από τους αστούς πρόσφυγες προέκυψαν εργάτες και ειδικευμένοι τεχνίτες.** Στη δεκαετία 1922-1932, διπλασιάστηκε ο αριθμός των βιομηχανικών μονάδων. Αυτό επιβεβαιώνεται από τον πίνακα του Ν. Σβορώνου, σύμφωνα με τον οποίο ο αριθμός των εργοστασιακών μονάδων το 1920 ήταν 2905 που απασχολούσαν 60.000 εργάτες ενώ τη διετία 1929-1930 ο αριθμός των βιομηχανικών μονάδων έφτασε τις 4.000 και το εργατικό δυναμικό στους 110.000 εργάτες σημειώνοντας άνοδο, με αξία παραγωγής 7.210 εκατ. δρχ. Το αμέσως επόμενο διάστημα και συγκεκριμένα το 1938 η ανοδική τροχιά συνεχίστηκε καθώς τα εργοστάσια έφτασαν τα 4.515 και ο αριθμός των εργατών στους 140.000 με αξία παραγωγής 13.565 εκατ. δρχ. Η πρόοδος όμως δεν ήταν σημαντική, εξαιτίας κυρίως της διατήρησης των παραδοσιακών δομών λειτουργίας τους.

Η συμμετοχή των προσφύγων (ως κεφαλαιούχων και ως εργατών) ήταν μεγαλύτερη στην κλωστοϋφαντουργία, την ταπητουργία, τη μεταξουργία, την αλευροβιομηχανία και την παραγωγή οικοδομικών υλικών. Αρκετοί ήταν οι πρόσφυγες που αναδείχθηκαν ως επιχειρηματίες, βιομήχανοι ή μεγαλέμποροι. Οι Έλληνες που προέρχονταν από τα αστικά κέντρα της Μικράς Ασίας και την Κωνσταντινούπολη υπερείχαν σε σύγκριση με τους αυτόχθονες σε επιχειρηματικό πνεύμα, εκπαίδευση, κατάρτιση και προοδευτικές αντιλήψεις. **Σύμφωνα με το Κείμενο Α οι πρόσφυγες που έπαιζαν σημαντικό ρόλο στην οικονομική ζωή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ήλθαν, μετά την Καταστροφή στην Ελλάδα κι έτσι δημιουργήθηκαν νέοι βιομηχανικοί-βιοτεχνικοί κλάδοι και αναπτύχθηκαν τα είδη διατροφής.** Επιπλέον, τα οικοδομικά υλικά κάλυψαν τις ανάγκες των εισαγωγών στον κλάδο αυτό στον Μεσοπόλεμο. Επίσης, το Κείμενο Β της Όλγας Βογιατζόγλου επιβεβαιώνει τις ιστορικές γνώσεις περί ανάπτυξης συγκεκριμένων κλάδων της βιομηχανίας προσθέτοντας τη βαμβαουργία και αναφέροντας ότι πολλοί ντόπιοι αστοί συμμετείχαν σε αυτούς εκμεταλλευόμενοι την τεχνογνωσία και την εργασία των προσφύγων (Ελληνική Βιομηχανία Μεταξιού). Η Ε.Α.Π., μάλιστα, παρείχε στους προσφυγικούς συνοικισμούς 40 οικόπεδα για την οικοδόμηση βιομηχανικών μονάδων. Ο κοσμοπολίτικος χαρακτήρας της ζωής τους, η γνώση ξένων γλωσσών, οι επαφές που είχαν αναπτύξει με την Ευρώπη και η πείρα που διέθεταν τους βοήθησαν, όταν εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα, να οργανώσουν δικές τους επιχειρήσεις ή να στελεχώσουν επιχειρήσεις άλλων, προσφύγων ή γηγενών.

Η άφιξη των προσφύγων επέδρασε και στην ένταξη των γυναικών στον ενεργό πληθυσμό. Το 1930 οι γυναίκες αποτελούσαν την πλειονότητα των εργατών στην κλωστοϋφαντουργία, την καπνοβιομηχανία και τη βιομηχανία ετοίμων ενδυμάτων.

(*) Οι ενδεικτικές απαντήσεις συντάχθηκαν από την ομάδα διδασκόντων του Τομέα Ιστορίας του Φροντιστηρίου **αξία** και αποτελούν πνευματική τους ιδιοκτησία.

Η χρήση τους εκτός Φροντιστηρίου, επιτρέπεται μόνο για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Οποιαδήποτε άλλη χρήση ή αναπαραγωγή χωρίς άδεια, μπορεί να επιφέρει τις προβλεπόμενες από το Νόμο κυρώσεις.

